

Άμεσα μέτρα οργάνωσης μετά την πυρκαγιά της Βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia

Dr. Michael Knoche
Herzogin Anna Amalia Bibliothek
Klassik Stiftung Weimar
e-mail: michael.knoche@klassik-stiftung.de

Τίτλος πρωτοτύπου: Knoche, Michael (2006), "Organisatorische Sofortmassnahmen nach dem Brand der Herzogin Anna Amalia Bibliothek", *Bibliothek* Vol. 30 No. 2, pp. 221-225, διαθέσιμο στη διεύθυνση http://www.bibliothek-saur.de/2006_2/221-225.pdf.

Η Βιβλιοθήκη της Δούκισσας Anna Amalia στη Βαϊμάρη επλήγη το βράδυ της 2^{ης} Σεπτεμβρίου 2004 από μια καταστροφική πυρκαγιά. Το άρθρο ενημερώνει για τις οργανωτικές πτυχές της αντιμετώπισης του ατυχήματος και περιγράφει την εσωτερική οργανωτική δομή, η οποία ήταν ουσιαστική για την προαναφερθείσα εργασία. Τέλος παρατίθεται μια σύντομη έρευνα της προόδου των εργασιών στους τομείς της αποκατάστασης και αντικατάστασης των βιβλίων που χάθηκαν καθώς επίσης και των δημοσίων σχέσεων.

Organisational crash programme after the fire of the Herzogin Anna Amalia Bibliothek

The Herzogin Anna Amalia Library in Weimar/Germany was the victim of a ravaging fire on the evening of September 2, 2004. The article gives a report on the organisational aspects involved in dealing with the accident and describes the internal organizational structure which was instrumental in mastering this challenge. Finally the author gives a short survey on the status of the progress in the areas of book restoration, replacement of lost books, and public relations.

Mesures d'urgence au niveau de l'organisation après l'incendie de la bibliothèque Herzogin Anna Amalia

Le soir du 2 septembre 2004, la bibliothèque Herzogin Anna Amalia a été atteinte par un feu dévastateur. Cet article rend compte de l'organisation qui a fait suite au désastre et décrit les structures de travail internes décisives pour les réparations. Pour finir, l'auteur donne un aperçu des travaux de la restauration, du remplacement des livres perdus et de la communication faite par la bibliothèque.

Πιθανόν η ελαττωματική σύνδεση των ηλεκτρικών καλωδίων να ήταν εκείνη η οποία προκάλεσε την καταστροφική πυρκαγιά στις 2 Σεπτεμβρίου 2004 στη Βιβλιοθήκη της Δούκισσας Anna Amalia στη Βαϊμάρη. Οι διαβρωμένοι ακροδέκτες σύνδεσης ενός χάλκινου και ενός αλουμινένιου σωλήνα είχαν σιγοκαεί πίσω από την επένδυση τοίχου στη σοφίτα, πριν σημάνει ο συναγερμός. Τον Φεβρουάριο του 2005 η Ομοσπονδιακή Εγκληματολογική Υπηρεσία γνωστοποίησε στην πραγματογνωμοσύνη της το πόρισμα των ερευνών της, χωρίς να εξακριβώνει τις αιτίες.

Ο απολογισμός των ζημιών είναι γνωστός: 50.000 βιβλία από τον 16^ο ως τον 20^ο αιώνα, κυρίως όμως του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα, κάηκαν μέσα σε μια νύχτα και 62.000 τόμοι καταστράφηκαν εν μέρει από το νερό πυρόσβεσης και τη φωτιά. Όταν οι επάνω όροφοι της βιβλιοθήκης τυλίχθηκαν στις φλόγες, μπόρεσαν να διασωθούν περίπου 28.000 τόμοι από το κάτω τμήμα της αίθουσας *rosoco*. Επίσης διασώθηκαν 850.000 τόμοι που είχαν τοποθετηθεί εκείνο το διάστημα σε αποθήκες.

Ποια μέτρα οργάνωσης έπρεπε να ληφθούν γρήγορα για να μπορέσει το θέμα να αντιμετωπιστεί μετά την πυρκαγιά μέχρι ενός σημείου; Υπό ποιες δομικές προϋποθέσεις μπορούσε να ανοικοδομηθεί; Αρχικά κάποια ενδεικτικά στοιχεία: η πυρκαγιά κατέστρεψε τα γραφεία 40 εκ των 80 υπαλλήλων. Ακόμα και το δικό μου γραφείο μπορεί να μην καταστράφηκε, αλλά δεν μπορούσε πλέον να λειτουργεί. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν το φαξ, οι υπολογιστές, τα τηλέφωνα και γενικά όλη η υποδομή. Επίσης η πυρκαγιά ξέσπασε τη χρονική στιγμή που είχε σχεδιαστεί η ανακαίνιση του ιστορικού κτηρίου, είχε γίνει προετοιμασία για τη μεταφορά των βιβλίων και είχαν οριστεί τα εγκαίνια της επέκτασης του κτηρίου για τις 4 Φεβρουαρίου 2005.

Εικόνα 1: Συγκέντρωση του προσωπικού στην υπαίθρο (Φωτογραφία: Elfriede Peuker)

Τη Δευτέρα στις 8 το πρωί μετά την πυρκαγιά που ξέσπασε το βράδυ της Πέμπτης, συγκεντρωθήκαμε όλοι οι συνάδελφοι στον υπαίθριο χώρο πίσω από τη Βιβλιοθήκη, ένα ηλιόλουστο πρωινό μιας ζεστής ημέρας του Σεπτεμβρίου. Εκεί συζητήθηκαν τα πιο επείγοντα ζητήματα: η περαιτέρω περισυλλογή των βιβλίων από την κατά τα λοιπά πλήρως κατεστραμμένη εστία της πυρκαγιάς, καθώς επίσης και η αναζήτηση και ο εξοπλισμός νέων γραφείων για τους 'άστεγους' συναδέλφους.

Εικόνα 2: Προσωρινοί χώροι εργασίας στο υπόγειο βιβλιοστάσιο (Φωτογραφία: Elfriede Peuker)

Επίσης ανακοινώθηκε το κλείσιμο του εργαστηρίου μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου 2005. Εμείς θέλαμε οπωσδήποτε να τηρήσουμε την προθεσμία των εγκαινίων της επέκτασης του κτηρίου – αυτό το σχεδιάσαμε στις 6 Σεπτεμβρίου. Στο τέλος της συγκέντρωσης αυτής τους παρακάλεσα όλους να μην χωριστούμε αμέσως αλλά να μείνουμε μαζί για μισή ώρα ακόμη. Γιατί δεν υπήρχε άλλη ευκαιρία να συζητήσουμε θέματα όντας σε μικρές ομάδες και να συμφωνήσουμε. Είναι παράξενο να καθοδηγείται μόνο από την άμεση προφορική επικοινωνία. Κανονίσαμε να συγκεντρωνόμαστε και τις επόμενες ημέρες στον εξωτερικό αυτό χώρο κάθε πρωί γιατί η δημιουργία των νέων προσωρινών εργασιακών χώρων και κυρίως η οργάνωση της νέας πορείας των εργασιών θα απαιτούσε περισσότερες μέρες χωρίς δυνατότητα τηλεπικοινωνίας.

Η πρώτη αξιολογή υπηρεσιακή σύσκεψη που έγινε με τους προϊσταμένους και τους τμηματάρχες μετά τη φωτιά αφορούσε τον εξοπλισμό των εναλλακτικών εργασιακών κέντρων, ερωτήματα για τη μετακίνηση των δελτιοκαταλόγων από το κεντρικό κτήριο στο υπόγειο βιβλιοστάσιο, την πιθανή επιβαρυντική για την υγεία ρύπανση των βιβλίων και τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για απώλειες και φθορές.

Παρουσιάστηκαν λοιπόν τρεις βασικοί τομείς δράσης:

1. βασική φροντίδα των κατεστραμμένων βιβλίων και στη συνέχεια η αποκατάστασή τους,
2. απολογισμός ζημιών και στη συνέχεια η επανάκτηση των χαμένων βιβλίων,
3. δημόσιες σχέσεις αποκλειστικά με τον Τύπο.

Η άμεση μέριμνα για το κτήριο ανατέθηκε σε μια κατασκευαστική επιτροπή και στους εντεταλμένους για την ανακαίνιση αρχιτέκτονες και σχεδιαστές. Εμείς θα συμμετείχαμε μόνο σε απαραίτητες αλλαγές του σχεδιασμού. Για τα έργα τέχνης φρόντισαν οι έφοροι και οι συντηρητές του μουσείου του Ιδρύματος Klassik Stiftung.

Εργασία 1) Ήδη από τη βραδιά της πυρκαγιάς τοποθετήθηκε καθένα από τα πρώτα βιβλία που καταστράφηκαν από το νερό σε διαφανή μεμβράνη και μεταφέρθηκαν στη Λειψία στο κέντρο συντήρησης για αποκατάσταση. Τις επόμενες μέρες εστάλησαν επίσης στο θάλαμο ψύξης οι εν μέρει καρβουνιασμένοι και νωποί κώδικες που διασώθηκαν από τα απομεινάρια της πυρκαγιάς. Η εργασία αυτή, την οποία έφεραν σε πέρας και με μεγάλη επιτυχία οι βιβλιοθηκονόμοι, οι συντηρητές και οι εθελοντές μετά από πολλές μέρες, αποτέλεσε το πιο στενάχωρο και κοπιαστικό μέρος.

Εργασία 2) Έπρεπε να διευκρινιστεί πώς μπορούσε να τεκμηριωθεί η απώλεια των βιβλίων με ακρίβεια. Επειδή δεν μπορούσαμε να καταγράψουμε τα βιβλία τη βραδιά της πυρκαγιάς, πριν τα δώσουμε στη Λειψία, έπρεπε να εφαρμοστεί μια άλλη μέθοδος. Η μέθοδος αυτή θα ξεκινούσε με τις ομάδες κωδικών αριθμών, για τις οποίες ήταν γνωστό ότι βρίσκονταν στο επίκεντρο της εστίας της φωτιάς και πιθανότατα είχαν καταστραφεί. Στον τρίτο όροφο υπήρχαν 283 ομάδες, για παράδειγμα η ομάδα Cc, 2 με εγκυκλοπαίδειες της αρχαίας γαλλικής ή η ομάδα Dd, 2 με ιταλική λογοτεχνία. Σε κάθε ομάδα περιλαμβάνονταν πολυάριθμες μονογραφίες, οι οποίες ευτυχώς βρέθηκαν βάσει των ηλεκτρονικών καταλόγων. Η δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με απώλειες και ζημιές κατέστη δυνατή, αλλά χρειάστηκε πολλή δουλειά. Όσοι συνεργάστηκαν για την επεξεργασία των μέσων κατάφεραν με την υποστήριξη του Κέντρου των Βιβλιοθηκών να επεξεργαστούν και να δημοσιεύσουν στο διαδίκτυο αυτή τη βάση δεδομένων μέχρι την 21^η Σεπτεμβρίου (<http://www.anna-amalia-bibliothek.de>).

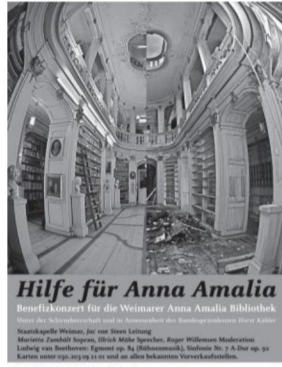
Εικόνα 3: Βασική φροντίδα των κατεστραμμένων βιβλίων (φωτογραφία: Maik Schuck)

Εικόνα 4: Ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης, η οποία δημοσιεύτηκε στις 21.09.2004

Εργασία 3) Στις 7 Σεπτεμβρίου ο πρόεδρος του Ιδρύματος – η Βιβλιοθήκη αποτελεί τμήμα του Ιδρύματος Klassik Stiftung Weimar – σύστησε την ομάδα εργασίας για τις δημόσιες σχέσεις, για να εγκαινιάσουν τη μεγάλη εκστρατεία δωρεών που ίσχυε στις βιβλιοθήκες της Γερμανίας. Ο ομοσπονδιακός πρόεδρος είχε εγκρίνει ήδη από τις 5 Σεπτεμβρίου την προσασία της συγκέντρωσης για τις δωρεές, η οποία αποδείχθηκε μεγάλη βοήθεια. Ένα γραφείο δωρεών με συνεργάτιδες σύμβασης έργου ανέλαβαν τη δουλειά πέντε μέρες μετά την πυρκαγιά για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις πολυάριθμες ερωτήσεις και τις προσφορές από όλο τον κόσμο. Την πρώτη εβδομάδα ήταν ήδη εκατοντάδες, ένα χρόνο αργότερα είχαν εγγραφεί 18.000 δωρητές. Το γραφιστικό γραφείο της Βαϊμάρης έφτιαξε αφιλοκερδώς μian ιστοσελίδα με πληροφορίες για την πυρκαγιά, κατασκευάζονταν φέιγ-βολάν που καλούσαν δωρητές, σχεδιάστηκαν φιλανθρωπικές ενέργειες και δημοσιεύτηκε ένα βιβλίο¹.

¹ «για να μη σιωπήσουν ποτέ οι επόμενες γενεές για σένα». Kolomaznik, Iris und Bestgen, Ulrike (2004), *Die Herzogin Anna Amalia Bibliothek in Weimar nach dem Brand*. Hrsg. Von der Stiftung Weimarer Klassik und Kunstsammlungen und der Thüringischen Landeszeitung in Zusammenarbeit mit der Gesellschaft Anna Amalia Bibliothek e.V. Red. Weimar, 122 S., 100 farb. Abb. (*Η βιβλιοθήκη της Δούκισσας Anna Amalia στη Βαϊμάρη μετά την πυρκαγιά*, Έκδοση από το Ίδρυμα Klassik Stiftung Weimar και καλλιτεχνικές συλλογές και την τοπική εφημερίδα του Thüringen σε συνεργασία με την εταιρία Anna Amalia Bibliothek E.Σ., Βαϊμάρη, σσ. 122, 100 έγχρωμες εικόνες).

Εικόνα 5: Αφίσα για συναυλία με κοινωφελή σκοπό στις 24.10.2004 στο Βερολίνο (διοργάνωση: Goldwiege)

Αυτή την κατάσταση διευκόλυνε το γεγονός ότι είχαμε ευέλικτη οργανωτική δομή, η οποία μας επέτρεψε να οργανώσουμε γρήγορα αντίστοιχες ομάδες και να βοηθήσουμε στις νέες εργασίες. Το 2000 η κλασική γραμμική οργάνωση αντικαταστάθηκε από μια βασική οργάνωση με πέντε τμήματα, η οποία έκτοτε σχεδιάζει τη συνολική πορεία των εργασιών της βιβλιοθήκης. Σχεδόν όλες οι εργασίες της βιβλιοθήκης (περίπου 100) ορίζονται ως «έργα» (τρέχοντα/ολοκληρωμένα/σε φάση σχεδιασμού)².

Το οργανόγραμμα δείχνει τρεις προϊστάμενους και έξι τμηματάρχες (μπορούν να υπάρξουν εύκολα αλλαγές μεταξύ τους):

Διεύθυνση

- ◆ Προϊστάμενος για την απόκτηση και αξιοποίηση
 - Τμηματάρχης επεξεργασίας των μέσων
 - Τμηματάρχης βιβλιογραφίας και διευθέτησης υποθέσεων
- ◆ Προϊστάμενος συλλογής και διατήρησης αποθεμάτων
 - Τμηματάρχης συλλογής
 - Τμηματάρχης διατήρησης αποθεμάτων
- ◆ Προϊστάμενος για τη χρήση και τις υπηρεσίες πληροφόρησης
 - Τμηματάρχης χρήσης
 - Τμηματάρχης υπηρεσιών πληροφόρησης

(Οργανόγραμμα της βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia 2004)

² Specht, Annette; Steierwald, Ulrike und Jürgen Weber (2001), „Leistungsstruktur im Projektmanagement“ *In: 91. Bibliothekartag in Bielefeld 201: Bibliotheken: Portale zum globalen Wissen*. Hrsg. von Margit Rützel-Banz. Frankfurt a. M. S. 248-257 (*Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*; Sonderheft 81) («Διοικητική δομή στη διαχείριση έργων», *ΣΤΟ: 91^η Ημέρα Βιβλιοθηκονόμων στο Bielefeld 2001: Βιβλιοθήκες: πύλες για την παγκόσμια γνώση / Margit Rützel-Banz (εκδ.)*, Frankfurt a. M. 2001, σσ. 248-257 (*Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*; Sonderheft 81). – Knoche, Michael und Jürgen Weber (2002), „Matrix versus Linie: die Organisationsreform der Herzogin Anna Amalia Bibliothek“, *In: Bibliotheken führen und entwickeln: Festschrift für Jürgen Hering zum 65. Geburtstag*. Hrsg. von Thomas Bürger und Ekkehard Henschke. München, S. 178-186 («Πυρήνας εναντίον γραμμής: η επαναδιοργάνωση της Βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia». *ΣΤΟ: Οι βιβλιοθήκες οδηγούν και εξελίσσονται: τιμητική δημοσίευση για τα 65^α γενέθλια του Jürgen Hering / Thomas Bürger και Ekkehard Henschke (εκδ.)*, Μόναχο, σσ. 178-186. – Andermann, Heike und Manja Weinberg (2003), „Die Strukturreform in der Herzogin Anna Amalia Bibliothek in Weimar: von der Linienorganisation zur Projekt-Matrix-Organisation“, *Bibliothek: Forschung und Praxis*, Band 27, S. 194-203 («Η επαναδόμηση της Βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia: Από τη γραμμική οργάνωση στην οργάνωση έργων-πυρήνα», *Bibliothek: Forschung und Praxis*, Band 27, S. 194-203.

Οι τομείς αρμοδιοτήτων όσον αφορά στα έργα και στο προσωπικό μοιράστηκαν σε διάφορες κύριες λειτουργίες. Το πεδίο έντασης των αλληλεπικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων που προκύπτει για τις διαδικασίες απόφασης για ζητήματα και υπηρεσίες αποβλέπει και συνεισφέρει στη διαφάνεια της λήψης των αποφάσεων και στην οργάνωση των εργασιών. Τόσο το επίπεδο των προϊσταμένων όσο και των τμηματάρχων είναι ισότιμα, δηλαδή δεν είναι ανώτερα ή κατώτερα μεταξύ τους και υπάγονται άμεσα στον διευθυντή.

Η βασική οργάνωση απαιτεί την επικοινωνία και οι αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες των αρμοδίων ενδέχεται να προκαλέσουν συγκρούσεις. Όμως αυτή η οργάνωση έχει και πλεονεκτήματα: βελτιώνει τη διαφάνεια και εξασφαλίζει τη σιγουριά των αποφάσεων, αυξάνει τις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ των εργαζομένων και ενισχύει τον ακριβή διαχωρισμό των ευθυνών.

Μετά την πυρκαγιά ρυθμίστηκαν τα ακόλουθα νέα έργα:

- διαχείριση των συνεπειών της πυρκαγιάς, διατήρηση αποθεμάτων,
- αντικατάσταση των χαμένων βιβλίων (αγορά, δωρεές),
- τεκμηρίωση των απωλειών και των ζημιών στην ΡΙCΑ.

Άλλα έργα που προέκυψαν διευρύνθηκαν ή άλλαξαν στις εργασίες ή στη σύνθεση:

- βιβλιοθήκη μυθιστορημάτων/δωρεές εκδοτικών οίκων,
- εξακρίβωση ζημιών (συντήρηση),
- αντικατάσταση επίπλων,
- κατασκευή: συντονισμός,
- δημόσιες σχέσεις,
- δωρεές, τρίτα πρόσωπα και χρηματοδότηση.

Επιπρόσθετα έργα συνεχίστηκαν έχοντας μεγάλη προτεραιότητα:

- κατασκευή: επιλογή και τοποθέτηση μέσων στο Κέντρο Μελετών,
- κατασκευή: εκ νέου σχεδιασμός παροχών υπηρεσιών,
- σχεδιασμός μεταφοράς του Κέντρου Μελετών,
- κατασκευή: σχεδιασμός του κεντρικού κτηρίου.

Οι τρεις μεγάλες προαναφερθείσες κατηγορίες ενεργειών δεν απασχολούν ένα υπεύθυνο πρόσωπο, αλλά περισσότερα συντονισμένα έργα αρκετών ομάδων.

Όσον αφορά στα 50.000 χαμένα βιβλία, δόθηκε το πράσινο φως για την προσπάθεια αντικατάστασής τους. Για την τεκμηρίωση των ζημιών των περιγραφόμενων κατεστραμμένων βιβλίων του έργου, έπρεπε να ληφθεί ειδική απόφαση με τη συνεργασία των συντηρητών και των βιβλιοθηκονόμων. Πριν ασχοληθούμε με τις δύσκολες περιπτώσεις συντηρήσαμε μερικές δεκάδες εκατοντάδες βιβλίων με μικρές ζημιές.

Μετά την εμφάνιση των πρώτων δωρητών, των τρίτων προσώπων και των χορηγών προσελήφθησαν με την πάροδο του χρόνου 15 νέα άτομα και ενσωματώθηκαν στις ομάδες:

- 1 επιστημονικά καταρτισμένος συνεργάτης (ομοσπονδιακή συλλογική σύμβαση εργαζομένων II α) για τη διαχείριση της διατήρησης αποθεμάτων,
- 2 συντηρητές (V c),
- 2,5 βιβλιοδέτες/συντηρητές βιβλίων,
- 1 επιστημονικά καταρτισμένη βιβλιοθηκονόμος (ομοσπονδιακή συλλογική σύμβαση εργαζομένων II α) για την αντικατάσταση των χαμένων βιβλίων, την πραγματογνωμοσύνη των δωρεών, τις επαφές με τα παλαιοβιβλιοπωλεία και τις ιδιωτικές συλλογές,
- 5 πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι (V b) για την τεκμηρίωση των απωλειών και των ζημιών, τον έλεγχο των καταλόγων των παλαιοβιβλιοπωλείων και των δωρεών, την προκατοχή, την απογραφή και καταλογογράφηση, την επεξεργασία των τιμολογίων,
- 1 ειδικός στην ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων (IV α) για τον εξοπλισμό και τη μέριμνα της τεχνικής υποδομής των έργων για τις συνέπειες της πυρκαγιάς,

- 1 συντονιστής (ομοσπονδιακή συλλογική σύμβαση εργαζομένων II α) για την εκστρατεία των δωρεών,
- 1 συνεργάτης για την επικοινωνία των δωρητών (ομοσπονδιακή συλλογική σύμβαση εργαζομένων IV α) ,
- 1/2 θέση γραμματέως (ομοσπονδιακή συλλογική σύμβαση εργαζομένων VII).

Όλα τα άτομα προσελήφθησαν για ένα, δύο ή πέντε χρόνια και χρηματοδοτούνται από τους πόρους της Γερμανικής Εταιρείας Ερευνών, το ίδρυμα Vodafone ή άλλους πόρους του κρατιδίου του Thüringen.

Θα ήθελα να εξηγήσω με λίγα δεδομένα τον απολογισμό μετά από 500 μέρες και να αφήσω κατά μέρος όλα όσα αφορούν τα εγκαίνια του νέου Κέντρου Μελετών στις αρχές του 2005 και το νέο σχέδιο για την παροχή υπηρεσιών ως βιβλιοθήκη ερευνών³:

Συντήρηση των κατεστραμμένων βιβλίων⁴

Διασώθηκαν 62.000 τόμοι με φθορές. Εν τω μεταξύ επιστράφηκε το 75% από τη διαδικασία αποκατάστασης από το Κέντρο Διατήρησης Βιβλίων στη Λειψία. Αποθηκεύτηκαν προσωρινά σε μία αποθήκη και υποβλήθηκαν σε ανάλυση το καθένα χωριστά. Οι ζημιές τεκμηριώθηκαν σε διάφορες κατηγορίες στον OPAC και έτσι από το 2006/07 ήμασταν σε θέση να προετοιμάσουμε το σχέδιο συντήρησης και να προκηρύξουμε θέσεις για τις ομάδες υλικών, τεχνικών και κατάστασης. Όσον αφορά στις μεθόδους συντήρησης έπρεπε να γίνει επιπλέον εργασία γιατί δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη διαδικασία για καταστροφές από πυρκαγιά. Η επικοινωνία με τις δημόσιες σχέσεις για θεματικά γεγονότα, για παράδειγμα στο συνέδριο συντήρησης τον Ιούνιο του 2005, είναι ένας σημαντικός τομέας απασχόλησης. Ένα ερευνητικό πρόγραμμα που διεξήγαγε η ανώτατη σχολή της Κολωνίας ασχολήθηκε με το ζήτημα της ενδεχόμενης φθοράς που γίνεται στο χαρτί από τα υλικά πυρόσβεσης και τα αέρια, ένα άλλο πρόγραμμα ασχολήθηκε με την κατάσταση του χαρτιού μετά την υγρασία και τη διαδικασία αποκατάστασης. Αυτά τα βασικά ερωτήματα έπρεπε να διασαφηνιστούν πριν ασχοληθούμε με τη συντήρηση. Περίπου 10.000 τόμοι δεν παρουσίασαν άλλου είδους αλλοίωση εκτός από αυτήν που προκλήθηκε από τα νερά πυρόσβεσης και μπόρεσαν να τοποθετηθούν και πάλι στα αποθέματα της βιβλιοθήκης.

Αντικατάσταση των χαμένων βιβλίων⁵

Από τους 50.000 τόμους που κήκαν μπορούσαν μακροπρόθεσμα να αντικατασταθούν ίσως τα τρία τέταρτα. Η διαδικασία ανάκτησης θα καθυστερήσει για δεκαετίες και εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους. Περίπου 4.000 ιστορικά έργα αποκτήθηκαν ξανά μέχρι τον Απρίλιο 2006 από αγορές από παλαιοβιβλιοπωλεία (περίπου 1.500) ή από δωρεές από ιδιώτες ή ιδρύματα (περίπου 2.500). Χίλια βιβλία ήταν βιβλιογραφικά ίδια με τα απολεσθέντα. Από τις κλασικές εκδόσεις, όπως το «Historia naturalis» του Πλίνιου του Πρεσβυτέρου (που εκδόθηκε το 1525 στη Βενετία από τις εκδόσεις Sessa και Serena), τις νεκρώσιμες ακολουθίες, όπως αυτές του Jacob Heinrich Born (που εκδόθηκαν το 1775 στη Λειψία από τις εκδόσεις Breitkopf) και τα αντίτυπα που κήκαν στο χώρο της καρποφόρας Εταιρείας (Fruchbringenden Gesellschaft), όπως το σπάνιο «Frauenzimmer Gesprächspielen» του Georg Philipp Harsdörffer, που ονομάστηκε Spielende (εκδόθηκε μεταξύ 1644 και 1649 από τις εκδόσεις Wolfgang Endter στη Νυρεμβέργη σε οκτώ τόμους) μπόρεσαν να

³ Knoche, Michael (2005), "Auf dem Weg zur Forschungsbibliothek: die Herzogin Anna Amalia Bibliothek im neuen Studienzentrum", Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, Band 52, S. 59-66 («Στο δρόμο για τη Βιβλιοθήκη Ερευνών: η Βιβλιοθήκη της Δούκισσας Anna Amalia στο νέο Κέντρο Μελετών»).

⁴ Hageböck, Matthias και Jürgen Weber (2005), "Nach dem Grossbrand der Herzogin Anna Amalia Bibliothek in Weimar: Schadensbilanz und Restaurierungsvorbereitungen", Papierrestaurierung, Band 6, Nr. 3, S. 5-8 («Μετά τη μεγάλη πυρκαγιά της Βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia: απολογισμός ζημιών και προετοιμασίες για τη συντήρηση»).

⁵ Mangei, Johannes (2006), "Ersatzbeschaffung für Verluste durch den Brand der Herzogin Anna Amalia Bibliothek vom 2. September 2004", Bibliothek: Forschung und Praxis, Band 30, S. 56-62 («Αντικατάσταση» για τις απώλειες από την πυρκαγιά της Βιβλιοθήκης της Δούκισσας Anna Amalia από τις 2 Σεπτεμβρίου 2004»).

ανακτηθούν αντίτυπα από παλαιοβιβλιοπωλεία και δημοπρασίες. Οι προσπάθειες έγιναν με την υποστήριξη της βιβλιοθήκης του Δούκα August του Wolfenbüttel, της δημοτικής βιβλιοθήκης του Mainz, της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης του Kassel, της βιβλιοθήκης Georgius Agricola στο Freiberg/Sachsen κ.ά., οι οποίες απέστειλαν τα βιβλία που είχαν διπλά ως δωρεά. Η βάση δεδομένων με τις απώλειες έγινε ημιαυτόματα με τη βοήθεια του Κεντρικού Καταλόγου Παλαιών Βιβλίων (ZVAB) για να βρεθούν ευκολότερα τα διαθέσιμα στην αγορά βιβλία και να γίνει εν ανάγκη παραγγελία αυτών.

Εικόνα 7: Εορτασμός Richtfest στις 24.10.2005 (φωτογραφία: Markus Goldammer)

Δημόσιες σχέσεις συμπεριλαμβανομένου του Τύπου και της εκστρατείας δωρητών

Οι οικονομικοί πόροι που χρειάστηκαν για τη συντήρηση και την αντικατάσταση υπολογίζονται γύρω στα 67 εκατ. Ευρώ. Για τη συντήρηση των βιβλίων συγκεντρώθηκαν μέχρι τώρα από δημόσιους πόρους και ιδιώτες δωρητές περίπου 12 εκατ. Ευρώ (από τα 20 εκατ. που χρειάζονται), για την αντικατάσταση περίπου 4 εκατ. Ευρώ (από τα 47 εκατ. που χρειάζονται). Η μεγαλύτερη δωρεά ύψους 5 εκατ. έγινε από το Ίδρυμα Vodafone. Έτσι διατέθηκε τουλάχιστον το ένα τέταρτο του συνόλου των απαιτούμενων χρημάτων.

Και για το κτήριο της Βιβλιοθήκης προβλέπεται μια στροφή προς το καλό. Τέσσερις εβδομάδες μετά την πυρκαγιά, το συμβούλιο του Ίδρυματος ενέκρινε μια σοβαρή αλλαγή στο σχεδιασμό και αποφάσισε την ανακατασκευή του. Στις 24 Οκτωβρίου 2005 γιορτάστηκε το Richtfest. Μια από τις ωραιότερες αίθουσες βιβλιοθήκης στη Γερμανία θα κατασκευαστεί ως το 2007/2008. Η δεύτερη στοά της αίθουσας roco και ο σκελετός της σκεπής δεν υπάρχουν πια, αλλά ο πυρήνας του κτηρίου που προσμετράται στην παγκόσμια κληρονομιά της UNESCO θα σταθεροποιηθεί και θα συντηρηθεί. Εν τω μεταξύ η σκεπή είναι έτοιμη. Τα επιπλέον έξοδα που χρειάζονται για την ανακαίνιση του κτηρίου μετά την πυρκαγιά ανέρχονται στα 3 εκατ. Ευρώ. Η ανακαίνιση του κτηρίου εξασφαλίζεται από τους πόρους της Ομοσπονδίας και του ελεύθερου κράτους του Thüringen καθώς επίσης και από το Ίδρυμα Πολιτισμού.

Η Βιβλιοθήκη της Δούκισσας Anna Amalia έχει να πληγεί από την τελευταία μεγάλη πυρκαγιά που έγινε στη Γερμανία τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Τα αποθέματα δεν μπόρεσαν να συντηρηθούν ένα προς ένα. Έχουμε ακόμα 30 χρόνια μπροστά μας για να καταπραΰνουμε τις συνέπειες της πυρκαγιάς, αλλά χρησιμοποιήσαμε σωστά τις 500 πρώτες μέρες. Το κέρδος ενός συμβολικού κεφαλαίου αντικείται στην πραγματική απώλεια, ένα κέρδος το οποίο ελπίζω ότι θα επιδράσει και σε άλλες βιβλιοθήκες που έχουν πολιτιστική παράδοση. Αυτό είναι πραγματικά το μοναδικό θετικό στοιχείο του καταστροφικού ατυχήματος.

Διεύθυνση του συγγραφέα: Dr. Michael Knoche
Herzogin Anna Amalia Bibliothek
Klassik Stiftung Weimar
Platz der Demokratie 4
D-99423 Weimar
E-Mail: michael.knoche@klassik-stiftung.de